

**Gomila Pere, Joan (2022): *L'obra folklòrica d'Isidor Macabich*,
Eivissa, Miquel Costa, 149 pp.**

L'obra que ressenyem ha estat escrita per un jove filòleg, Joan Gomila Pere, i és el resultat d'un Treball de Final de Grau que va merèixer el premi extraordinari al millor dels que es van presentar a la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de les Illes Balears durant el curs acadèmic 2020-2021. Aquest treball es proposa establir una classificació de l'obra folklòrica publicada en forma de volum per Isidor Macabich (1883-1973). En aquesta classificació s'hi exclouen, per una banda, els articles esparsos en la premsa periòdica i, per altra banda, els materials inèdits i el gruix del fons d'Isidor Macabich, que avui en dia forma part de l'Arxiu Històric Municipal d'Eivissa.

Abans de la classificació pròpiament dita de les obres de Macabich, la "Introducció" (pp. 18-41) ofereix una contextualització dels estudis etnogràfics duts a terme a Eivissa entre els segles XIX i XX; i també traça una breu biografia d'Isidor Macabich, que Gomila defineix com a "arxiver, cronista, eclesiàstic, folklorista, historiador, periodista, poeta i professor" (p. 16). Macabich era un erudit d'ideologia conservadora, que estimava profundament la cultura i la llengua dels eivissencs, i que ho demostrà duent a terme una gran tasca de recerca erudita i divulgació de materials de tota mena, no només folklòrics. Els mètodes que utilitzà tenien les limitacions d'una formació bàsicament autodidacta, molt focalitzada en una cultura pitüsa que molt sovint era abordada de manera aïllada, sense mirar la resta dels territoris de parla catalana o més enllà. Per altra banda, Macabich arrossegava encara els mètodes i la visió dels erudits de la Renaixença, que, en la seua diglòssia cultural, escrivien sobre els vestigis del passat en castellà i només en castellà. Com en molts altres autors, l'obra folklòrica de Macabich és el reflex elegíac d'una saviesa i d'unes formes de vida condemnades a desaparèixer.

A la "Introducció" segueix una "Classificació i comentari dels estudis sobre folklore" (pp. 42-121). Són tres els llibres de Macabich classificats per Gomila: *Mots de bona cristiandat* (1918), el volum IV de la *Historia de Ibiza* (1967) i el *Romancer tradicional eivissenc* (1954). En realitat, el volum susdit de la *Historia de Ibiza* aplega una bona part dels materials dels altres dos llibres, però no exactament amb la mateixa informació i estructura, motiu pel qual resulta del tot necessari fer una classificació separada de les tres obres; d'aquesta manera s'aclareixen de manera oportuna les relacions que hi ha entre elles. A més, l'obra folklòrica publicada en aquestes tres obres compila bona part dels materials de Macabich que van aparèixer en diaris i revistes, tot i que, com ja hem apuntat, Gomila no s'atura a teixir aquestes relacions, ni tampoc les correspondències que es podrien trobar entre l'obra publicada i els materials de l'Arxiu Històric Municipal d'Eivissa: aquestes tasques són d'una complexitat que sobrepassa el propòsit d'un treball que no deixa de ser la primera descripció d'uns materials folklòrics als quals s'ha dedicat molt poca atenció. D'aquesta classificació, caldria fer-ne algunes remarques. Sense dubte, la sistematització sumària dels continguts és útil perquè l'usuari pugui ponderar fins a quin punt està interessat o no en algun dels materials folklòrics d'Isidor Macabich. De tota manera, segons el nostre parer, aquesta classificació té algunes limitacions, no pas en els *Mots de bona cristiandat* sinó en les altres dues obres ressenyades, que són molt més complexes. Comentaré les mancances que m'han semblat més visibles.

Al volum IV de la *Historia de Ibiza* (1967), Gomila explica amb claredat els camps o epígrafs de cada una de les fitxes explicatives, que són les següents: “Mots de bona cristiandat” (actualització del volum de 1918), “Espíritus familiares”, “Sa Desfressada”, “Nuestros trajes y danzas”, “Glosa al romancero” (actualització de l’obra de 1954), “Del cancionero ibicenco”, “Nuestras ‘caramellas’”, “De nuestro folklore musical”, “Sobre moros cautivos”, “Nuestra antigua fiesta de San Juan”, “Notas costumbristas”, “Rondaies”, “Juegos de niños y muchachos (En la ciudad)”, “Cocina popular”, “De la tierra”, “Refraner”, “Nuevas notas sobre el cancionero ibicenco”, i “Cantadors i glosadors”. La descripció de cada una d’aquestes entrades és adequada en termes generals, però el camp de continguts —el més estrictament descriptiu— és en ocasions massa breu, mentre que els comentaris contextuais són, a vegades, superflus o fins i tot repetitius. A tall d’exemple, es poden esmentar els següents comentaris sobre el gènere gogístic que, per ser massa bàsics o fins i tot per la necessitat de ser matisats, es podrien haver omès perfectament: els goigs són “escrits per persones cultes” i amb “paleses reminiscències bíbliques i mitològiques” (“Nuestras ‘caramellas’”, p. 65). Això no nega l’interès, indubtable, d’aquesta fitxa, ja que ajuda a entendre els goigs com a fenomen sociocultural lligat al calendari i a les formes de vida tradicionals, aspectes pragmàtics que els filòlegs, més focalitzats en els textos, solen ignorar.

No cal dir que aquesta classificació fa una descripció individualitzada de cada una de les rondalles aplegades per Macabich, amb l’oportuna correspondència, sempre que s’escau, amb els catàlegs tipològics de referència, tant ATU com RondCat. De la mateixa manera, la classificació del *Romancer tradicional eivissenc* (1954) també contempla una entrada individualitzada per a cada un dels romanços aplegats: potser hi manca un criteri clar a l’hora d’encapçalar cada entrada amb el nom del romanç, que sense cap distinció tipogràfica és a vegades un títol temàtic i a vegades el primer vers. Hauria calgut aportar de manera sistemàtica i regularitzada aquests dos detalls, que són, tant l’un com l’altre, d’una gran rellevància informativa. Tot i això, el lector no dubta en cap moment de l’interès i la importància d’alguns romanços aplegats per Macabich, com “Don Joan i don Ramon”, “Les dos germanes captives” o “En Rodriquet”.

Després de la classificació de materials, el llibre es clou amb unes conclusions (pp. 116-121), les referències bibliogràfiques (pp. 122-127), i uns interessantíssims annexos (pp. 128-149) amb dues entrevistes que Gomila va fer a Isidor Marí i amb un apèndix fotogràfic i documental.

D’aquest llibre cal destacar l’esforç de Gomila per oferir una descripció ordenada dels materials que Isidor Macabich va aplegar, gairebé sempre de primera mà. En darrer terme, Gomila posa de manifest que Macabich és una de les figures més determinants del món cultural eivissenc; i també un dels noms rellevants del treball de camp i recerca del folklore dels Països Catalans. Un folklorista que cal estudiar més a fons. Al cap i a la fi, aquesta és una de les possibles tasques pendents que el mateix Gomila es posa de cara al futur: estudiar-lo més a fons. I aquesta és també la invitació que el lector trobarà implícitament en llegir, en el llibre que ara ressenyem, la mina de materials folklòrics d’Isidor Macabich, encara per explorar.

Joan MAHIQUES CLIMENT
(Universitat Jaume I – IIFV)

